

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก สำหรับนักเรียน  
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประสบการณ์อภิปญญาบูรณาการ  
กับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

The Development of a Learning Package for Innovations and Local Wisdom for the  
Grade 6 Students through Participative Learning Process and Metacognitive Experiences  
Integrated with Community- based Learning at Sao Changok Sub-district

ผู้วิจัย ทิพย์วิมล วงแก้วศิริ<sup>1</sup>

Thipwimol Wangkaewhiran<sup>1</sup>

thipwimol.wan@gmail.com

พรทิพย์ อ้นเกษม<sup>2</sup>

Pornthip Onkasem<sup>2</sup>

สุพัฒน์ เศรษฐาคมกุล<sup>3</sup>

Suphat Sethakhomkul<sup>3</sup>

ประภาพร ชนะจีนะศักดิ์<sup>4</sup>

Prapaporn Chanajeenasak<sup>4</sup>

ธิดารัตน์ อธิปัญจพงษ์<sup>5</sup>

Thidarat Athipanchapong<sup>5</sup>

เกษมพัฒน์ พูลสวัสดิ์<sup>6</sup>

Kasempat Poolsawas<sup>6</sup>

ปิยะนันต์ ต่อแสงธรรม<sup>7</sup>

Piyanan Torsangtham<sup>7</sup>

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและรวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) พัฒนาชุดการเรียนรู้ฐานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) ศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ภาคีเครือข่าย ได้แก่ ผู้ประกอบการ กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ในอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) วัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่ควรสืบสานสู่การจัดการเรียนรู้ ได้แก่องค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วง ซึ่งประกอบด้วย สายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะม่วงของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

2) ผลการพัฒนาชุดการเรียนรู้และวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ชุดการเรียนรู้ มีชื่อว่า “มะม่วงดีที่สาวชะโงก” มีจำนวนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ สายพันธุ์มะม่วง มาปลูกมะม่วงกันเถอะ และมะม่วงแปรรูป รวมเวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 27 ชั่วโมง ผลการตรวจสอบคุณภาพชุดการเรียนรู้ ด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดโดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

3) ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ ปรากฏดังนี้ 3.1) คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3.2) คุณลักษณะด้านทักษะปฏิบัติ โดย

<sup>1</sup>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<sup>2,3</sup>อาจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<sup>4</sup>อาจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<sup>5</sup>อาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<sup>6</sup>อาจารย์ สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

<sup>7</sup>นักวิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

พิจารณาทักษะการขยายพันธุ์มะม่วง และการออกแบบผลิตภัณฑ์ภาพรวมอยู่ในระดับดี และ 3.3) คุณลักษณะด้านจิตพิสัยพิจารณาจากความรู้สึกรักภาคภูมิใจ ความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

4) ภาควิชาครุศึกษามีความเห็นว่าคุณชุดการเรียนรู้ มีคุณค่าต่อนักเรียน ต่อโรงเรียน และต่อชุมชน โดยนักเรียนได้รับความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน จากการลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของมะม่วงซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่นร่วมทั้งสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพของมะม่วงให้คงอยู่ต่อไป โรงเรียนควรนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างหลากหลายวิธีการ เพื่อสืบสานองค์ความรู้ นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงกให้คงอยู่ต่อไป

**คำสำคัญ:** ชุดการเรียนรู้ นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ประสบการณ์อภิปัญญา การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

## Abstract

The objectives of this research were aimed to 1) study and collect innovations and local wisdom in Sao Changok Sub-district, Bangkhla District, Chachoengsao Province, 2) develop a learning package for innovations and local wisdom in Sao Changok Sub-district, Bangkhla District, Chachoengsao Province, and 3) study effects of the use of learning package. Population of the present research consisted of the mango entrepreneurs, community leaders, community scholars, school administrators, teachers, and lecturers in Bangkhla District, Chachoengsao Province. The data were analyzed for mean, standard deviation, percentage, and t-test. The findings revealed as follows:

1) The innovation and local wisdom which should be preserved and carried on to learning management was a body of knowledge on mango : breeds, growing, harvesting, and processing of mango products in Sao Changoke sub-district, Bangkhla District, Chachoengsao Province.

2) The outcomes of the development of the learning package and innovation on local wisdom resulted in the new package learning, called “Good Mangoes at Sao Changok”. This new learning package consisted of three learning activities, namely ‘Mango Breeds’, ‘Let’s Grow a Mango Tree’, and ‘Mangoes Processing Product’. The learning activity management was done in a period of 27 hours. The result of the quality check in term of an appropriateness of learning package, it was found that all the elements of the package learning were appropriate at a highest level; the experts’ comments were done in the same way.

3) The effects of the use of the learning package in term of students’ learning outcomes after they had studied through learning package were as follows: 3.1) For student’s cognitive domain, it was found that after the use of the learning package was higher than that of before the use of learning package was statistically significant at a level of .01. 3.2) For students’ psychomotor domain, it was found that the overall of students’ skills was at a good level. It was considered from students’ skills on mango propagation and package designing. And 3.3) For students’ affective domain, it was found that love and deep bond to their locality among students who had studied through the learning package was at the highest level.

4) The network perceived that the learning package was valuable for students, schools and community. By this, students could apply their gained knowledge for their everyday life. Moreover, students could study with happiness and fun owing to doing themselves. Interestingly, the learning package played a pivotal role

in encouraging students to realize the value and significance of mangoes, their famous local fruit. Also, the learning package took part in bringing students awareness on preservation and development of mango quality. Therefore, the schools should take the learning package for students' learning activity management in various aspects in order to continuously carry on the body of knowledge, innovation and local wisdom of Sao Changok Sub-district.

**Keywords:** Learning Package, Innovation and Local Wisdom, Participative Learning Process, Metacognitive Experience, Community-based Learning

## ภูมิหลัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพียงแห่งเดียวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีบทบาทในการเป็นสถาบันที่เลี้ยงที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในพื้นที่ควบคู่กับการผลิตบัณฑิตครู ประกอบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ มีโครงการ “ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ” กรณีศึกษา : การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีการพัฒนาโจทย์วิจัยและดำเนินการวิจัยต่อเนื่องจากรากฐานเดิม อาทิ ข้อมูลด้านมะม่วงในจังหวัดฉะเชิงเทรา การพัฒนาผลิตภัณฑ์มะม่วง การจัดการท่องเที่ยวชุมชนตำบลสาวชะโงก เป็นต้น และจากการถอดบทเรียน พบว่า คุณค่าที่ได้จากการลงพื้นที่ทำวิจัยส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่มีคุณค่าและมีความคาดหวังให้มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อต่อยอดสืบต่อองค์ความรู้ท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาและพัฒนาชุดการเรียนรู้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประสบการณ์อภิปัญญาบูรณาการกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับประสบการณ์อภิปัญญาซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งเสริมให้บุคคลรับรู้กระบวนการรู้คิดของตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนให้กับบุคคล ร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ผ่านกระบวนการปฏิบัติจริงเพื่อสร้างการเรียนรู้องค์ความรู้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาทักษะปฏิบัติ ตระหนักและเห็นคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ผลที่ได้จากการวิจัยนอกจากช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษา

ในตำบลสาวชะโงกได้มีนวัตกรรมเพื่อสังคมและชุมชนที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนแล้ว ยังเป็นตัวอย่างการใช้กระบวนการวิจัยเชิงพื้นที่ในการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่นด้านอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

ชุดการเรียนรู้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการวิจัยครั้งนี้เป็นชุดเอกสารการเรียนรู้ที่นำเนื้อหาเกี่ยวกับพันธุ์มะม่วง การปลูก การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะม่วงของตำบลสาวชะโงก มาเรียบเรียงกระบวนการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติและเห็นคุณค่าของนวัตกรรมการเรียนรู้และภูมิปัญญาของตำบลสาวชะโงก โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่อาศัยการกำกับตนเองในกระบวนการคิดตั้งแต่การเข้าสู่สถานการณ์ การคิดจนกระทั่งสามารถบรรลุเป้าหมายผ่านกระบวนการที่บุคคลได้วางแผน ควบคุม และกำกับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย การสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยประยุกต์ใช้แนวคิดประสบการณ์อภิปัญญาร่วมกับการใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (ทิพย์วิมล วังแก้วศิริ, 2558, น. 61-62) โดยกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความรู้เดิม (K = What do you Know?) เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สำรวจความรู้เดิมของตนเองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (W = What do you Want to know?) เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายที่เป็นความรู้ใหม่ในเรื่องที่เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ใหม่ (P = What do you Plan to Know?) เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรม

ให้ผู้เรียนวางแผน กำหนดภาระงานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานตามแผน (M = How do you Monitoring to know?) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำการกำกับและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมตามภาระงานที่ได้วางแผนไว้

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปองค์ความรู้ (L = What have you Learned?) เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำการสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาของตนในรูปผังความคิด

ขั้นตอนที่ 6 การต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ (Plus Community Based Learning) เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อต่อยอดจากองค์ความรู้ที่ได้ศึกษามา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งองค์ความรู้และคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมนวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ ในด้านต่อไปนี้

3.1 ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

3.1.1 คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจตามขอบข่ายการเรียนรู้ของชุดการเรียนรู้

3.1.2 คุณลักษณะด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย ความสามารถด้านทักษะกระบวนการและการปฏิบัติได้ตามขอบข่ายการเรียนรู้ของชุดการเรียนรู้

3.1.3 คุณลักษณะด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย ความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรักและผูกพันกับท้องถิ่นและเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ท้องถิ่น

3.2 ความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

## ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้ได้ข้อมูลนวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านมะม่วงซึ่งเป็นสินค้าภูมิปัญญาของชุมชน

ตำบลสาวชะโงก ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นชุดการเรียนรู้และนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อให้เยาวชนในชุมชนได้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาในชุมชน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่เพียงแต่ได้องค์ความรู้แต่ยังได้เรียนรู้คุณค่าและช่วยสืบสานคุณค่าของภูมิปัญญาในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

## ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัยตามระยะของการวิจัย ดังนี้

**ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก** กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูโรงเรียนวัดสาวชะโงก อาจารย์ ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำนวนทั้งสิ้น 50 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครูผู้สอนจากโรงเรียนวัดสาวชะโงก จำนวน 20 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงกที่ภาคีเครือข่ายร่วมกันสังเคราะห์

**ระยะที่ 2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้** กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาชุดการเรียนรู้ โดยใช้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการพัฒนาชุดการเรียนรู้จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินชุดการเรียนรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วจึงทดลองใช้ชุดการเรียนรู้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนเทศบาล ๒ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) จำนวน 30 คน จากการทดลองใช้พบว่าจำนวนเวลาที่กำหนดไว้ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องเพิ่มเวลาสำหรับบางกิจกรรมการเรียนรู้

**ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้** กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนวัดสาวชะโงก จำนวน 12 คน ผู้วิจัย

ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มประชากร

## 2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การเรียนรู้ชุดการเรียนรู้วัตรกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก เรื่อง มะม่วงดีที่สาวชะโงก ด้วยการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประสบการณ์ อภิปัญญา

ตัวแปรตาม ได้แก่ (1) ผลที่เกิดกับผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ ในด้านต่อไปนี้ (1.1) คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจตามขอบข่ายการเรียนรู้ของชุดการเรียนรู้ (1.2) คุณลักษณะด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วยความสามารถด้านทักษะกระบวนการ และการปฏิบัติได้ตามขอบข่ายการเรียนรู้ของชุดการเรียนรู้ (1.3) คุณลักษณะด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย ความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรักและผูกพันกับท้องถิ่นและเห็นคุณค่าขององค์ความรู้ท้องถิ่น (2) ความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

## เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามระยะเวลาของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ และ 3) แบบประเมินการปฏิบัติ 4) แบบประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ 2) แบบประเมินการปฏิบัติ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อชุดการเรียนรู้

## การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

1.1 กำหนดเป้าหมายของการสัมภาษณ์ตามกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล

1.2 กำหนดข้อคำถามตามเป้าหมายของการสัมภาษณ์

1.3 นำแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 2 คน รวม 5 คน พิจารณาเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ก่อนนำไปใช้จริง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินและเป้าหมายของการประเมิน พบว่าผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทุกประเด็น

2. ชุดการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

2.1 ศึกษาองค์ประกอบชุดการเรียนรู้

2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและเลือกเนื้อหาที่ใช้ในการจัดทำชุดการเรียนรู้

2.3 ศึกษาหลักการของกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประสบการณ์อภิปัญญาบูรณาการกับการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชุดการเรียนรู้

2.4 วิพากษ์ชุดการเรียนรู้โดยภาคีเครือข่าย จำนวน 2 ครั้ง

2.5 นำชุดการเรียนรู้ที่ผ่านการวิพากษ์และปรับตามข้อเสนอแนะของภาคีเครือข่ายให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการเกษตร และด้านการวัดและประเมินผล รวมจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ แต่มีข้อเสนอแนะให้ปรับภาษาในใบความรู้ให้เข้าใจง่ายขึ้น

2.6 นำชุดการเรียนรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้วมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ พบว่าบางกิจกรรมการเรียนรู้ต้องปรับเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรม

3. แบบประเมินการปฏิบัติ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 กำหนดเป้าหมายของการประเมินการปฏิบัติ

3.2 กำหนดข้อคำถามตามเป้าหมายของการประเมิน

3.3 นำแบบประเมินการปฏิบัติที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 2 คน รวม 5 คน พิจารณาเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ก่อนนำไปใช้จริง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินและเป้าหมายของการประเมิน พบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความเห็นว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน

4. แบบประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการสร้างดังนี้

4.1 กำหนดเป้าหมายการประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้

4.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้

4.3 สร้างรายการประเมินคุณภาพขององค์ประกอบของชุดการเรียนรู้โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้

ด้านความเหมาะสม มีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

4 หมายถึง มีความเห็นว่ามี การปฏิบัติระดับมากที่สุด

3 หมายถึง มีความเห็นว่ามี การปฏิบัติระดับมาก

2 หมายถึง มีความเห็นว่ามี การปฏิบัติระดับปานกลาง

1 หมายถึง มีความเห็นว่ามี การปฏิบัติระดับน้อย

กำหนดเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ในภาพรวม ดังนี้

คะแนนรวม 40 – 48 หมายถึง คุณภาพระดับดีมาก

คะแนนรวม 31 - 39 หมายถึง คุณภาพระดับดี

คะแนนรวม 21 - 30 หมายถึง คุณภาพระดับพอใช้

คะแนนรวม 12 - 20 หมายถึง คุณภาพระดับควรปรับปรุง

4.4 นำแบบประเมินที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 2 คน รวม 5 คน พิจารณาเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินและเป้าหมายของการประเมินเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และคุณภาพของชุดการเรียนรู้ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 45

5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

5.1 กำหนดเป้าหมายการวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้

5.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดผล

สัมฤทธิ์

5.3 สร้างข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยมีลักษณะเป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

5.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 2 คน รวม 5 คน พิจารณาเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 ทุกข้อ

5.5 นำชุดแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแล้วมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความยากง่าย ซึ่งมีค่า ระหว่าง 0.25- 0.78 และค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.22-0.44 มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.75 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

6. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการสร้าง ดังนี้

6.1 กำหนดเป้าหมายในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

6.2 สร้างรายการประเด็นสอบถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก

ประเด็นที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนด้วยชุดการเรียนรู้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก

6.3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 1 คน รวม 3 คน พิจารณาเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและเป้าหมายของการประเมิน มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

6.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของการใช้ภาษา

7. แบบสอบถามความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อชุดการเรียนรู้ มีวิธีดำเนินการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

7.1 กำหนดเป้าหมายในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น

7.2 สร้างรายการประเด็นสอบถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อชุดการเรียนรู้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก

ประเด็นที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายเกี่ยวกับการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

7.3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 1 คน รวม 3 คน พิจารณาเครื่องมือเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา พบว่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและเป้าหมายของการประเมิน มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

## การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตมะม่วง ผู้นำชุมชน ปราชญ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนจากโรงเรียน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา แล้วจึงพัฒนาชุดการเรียนรู้ นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ

2. ผู้วิจัยนำชุดการเรียนรู้ไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดสาวชะโงก โดยใช้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชนตำบลสาวชะโงก ในการจัดการเรียนรู้และใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความรู้เดิม

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานตามแผน

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปองค์ความรู้

ขั้นตอนที่ 6 การต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

3. ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนและจัดกิจกรรมคืนข้อมูลสู่ชุมชน เพื่อสอบถามความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อชุดการเรียนรู้

## การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 หาค่าความถี่ (Frequency)

1.2 หาค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 หาค่าเฉลี่ย (Mean)

1.4 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติทดสอบค่าเฉลี่ย (t-test dependent) และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

## ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) นวัตกรรมและภูมิปัญญาที่ควรสืบสานสู่การจัดการเรียนรู้ของตำบลสาวชะโงก ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วง ซึ่งประกอบด้วย สายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะม่วงของตำบลสาวชะโงก อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

2) ชุดการเรียนรู้ที่พัฒนา มีชื่อว่า “มะม่วงดีที่สาวชะโงก” มีจำนวน 3 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ สายพันธุ์มะม่วง มาปลูกมะม่วงกันเถอะ และมะม่วงแปรรูป รวมเวลาในการจัดกิจกรรมทั้งสิ้น 27 ชั่วโมง ผลการตรวจสอบคุณภาพชุดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อชุดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล พบว่า มีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุดโดยผู้เชี่ยวชาญทุก

คนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

3) ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ ด้านผลที่เกิดกับผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ ปรากฏดังนี้

3.1) คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัยหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งพบว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยผลต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียน เท่ากับ 6.16 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.67 และ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 18

3.2) คุณลักษณะด้านทักษะปฏิบัติ ด้านการขยายพันธุ์มะม่วง ซึ่งประกอบด้วยทักษะย่อย คือ การทาบกิ่ง การติดตา และการห่อ ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีระดับคุณภาพดีจำนวน 11 คน และระดับพอใช้ จำนวน 1 คน และมีทักษะปฏิบัติ ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีระดับคุณภาพดีจำนวน 10 คน และระดับพอใช้ จำนวน 2 คน

3.3) คุณลักษณะด้านจิตพิสัย โดยพิจารณาจากความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X}$  = 4.31) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนรู้สึกดีใจที่มีโอกาสได้เรียนรู้องค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วง, นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในผลงาน/ภาระงานต่าง ๆ ที่ได้ลงมือทำผ่านการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมา ได้แก่ นักเรียนรู้สึกดีใจและภูมิใจที่ตำบลสาวชะโงกมีองค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วงสายพันธุ์ต่าง ๆ และจะร่วมอนุรักษ์พันธุ์มะม่วงไม่ให้สูญหายไปจากตำบลสาวชะโงกด้วยการบอกและช่วยผู้ปกครองปลูกมะม่วงตามลำดับ

4) ภาศิเครือข่ายมีความเห็นว่าชุดการเรียนรู้ มีคุณค่าต่อ นักเรียน ต่อโรงเรียน และต่อชุมชน โดยนักเรียนได้รับความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เรียนรู้ด้วยความสุข สนุกสนาน จากการลงมือปฏิบัติจริง ชุดการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของมะม่วงซึ่งเป็นผลไม้ที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่น รวมทั้งสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพของมะม่วงให้คงอยู่ต่อไป โรงเรียนควรนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างหลากหลายวิธีการ เพื่อสืบสานองค์ความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงกให้คงอยู่ต่อไป

## อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ว่า เพื่อศึกษาและรวบรวมนวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรานั้น ผลการวิจัย พบว่า นวัตกรรมและภูมิปัญญาที่ควรสืบสานสู่การจัดการเรียนรู้ ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วง ซึ่งประกอบด้วย สายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะม่วงของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาพร ตีying (2550, น. 168-169) ที่ได้ศึกษาการสำรวจพันธุ์และแหล่งปลูกมะม่วง ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยพบว่าจังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิตมะม่วงที่เหมาะสมกระจายอยู่ทุกอำเภอยกเว้นอำเภอบางปะกงซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมที่จะปลูกมะม่วง เนื่องจากสภาพดินและน้ำไม่เอื้อต่อการปลูกมะม่วง อำเภอที่ปลูกมะม่วงมากที่สุด คือ อำเภอบางคล้า และอำเภอแปลงยาว และผลการศึกษายังพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตมะม่วงเพื่อการส่งออก จังหวัดฉะเชิงเทรา มีพื้นที่ปลูกมะม่วงอยู่ในอำเภอบางคล้า จำนวน 2,883.5 ไร่ มีการปลูกในตำบลสาวชะโงกจำนวน 1,553.5 ไร่ ซึ่งจัดว่ามีจำนวนมากที่สุด และเมื่อศึกษาข้อมูลการผลิตมะม่วงสายพันธุ์ต่าง ๆ พบว่า มะม่วงน้ำดอกไม้ เป็นสายพันธุ์ที่ปลูกมากที่สุด รองลงมา คือ สายพันธุ์เขียวเสวย ไซคอนันต์ แรด และมหาชนก ตามลำดับ (สถาพร ตีying, 2550, น. 153) มะม่วงสายพันธุ์น้ำดอกไม้สีทองเป็นมะม่วงที่มีรสชาติและความสวยของผลเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ ในการผลิตมะม่วงมีการจัดแบ่งมะม่วงออกเป็น 3 เกรด ได้แก่ มะม่วงเกรด A เป็นมะม่วงที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อการส่งออก มะม่วงเกรด B เป็นมะม่วงที่มีเป้าหมายการผลิตเพื่อส่งวางจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า และ มะม่วงเกรด C เป็นมะม่วงที่มีเป้าหมายเพื่อการแปรรูป (สถาพร ตีying, 2550, น. 173-174) จากข้อมูลผลการศึกษาดังที่กล่าวมา จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ภาศิเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันให้ข้อมูลด้านนวัตกรรมและภูมิปัญญาที่ควรสืบสานสู่การจัดการเรียนรู้ของตำบลสาวชะโงก ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วง ซึ่งประกอบด้วย สายพันธุ์ การปลูก การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปผลิตภัณฑ์มะม่วงของตำบลสาวชะโงก โดยคาดหวังว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นทำให้เกิดการ

สนับสนุนสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนสาวชะโงก ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2) จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ว่า เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยทำให้เกิดชุดการเรียนรู้ที่ตั้งชื่อว่า “มะม่วงดีที่สาวชะโงก” มีจำนวนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 3 ชุด ได้แก่ สายพันธุ์มะม่วง มาปลูกมะม่วงกันเถอะ และมะม่วงแปรรูป โดยมีผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความสอดคล้องขององค์ประกอบชุดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อชุดการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลพบว่า มีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน และผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้พบว่า ทุกองค์ประกอบ มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากชุดการเรียนรู้ได้พัฒนาขึ้นภายใต้ขั้นตอนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย ระบบการร่างชุดการเรียนรู้ ระบบการใช้ชุดการเรียนรู้ และระบบประเมินชุดการเรียนรู้ กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2533, น. 19) ที่ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจรไว้ 3 ระบบ โดยเริ่มจากระบบร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งแต่ละระบบมีรายละเอียดและขั้นตอน ดังนี้ 1) ระบบการร่างหลักสูตร ประกอบด้วย การกำหนดหลักสูตร โดยดูความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดหลักการ โครงสร้าง องค์ประกอบหลักสูตร วัตถุประสงค์ เนื้อหา ประสิทธิภาพการเรียน และการประเมินผล หลังจากนั้นจึงดำเนินการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผ่านผู้เชี่ยวชาญ หรือการสัมมนาและมีการทดลองนำร่อง พร้อมทั้งรวบรวมผลการวิจัยและปรับแก้หลักสูตรก่อนนำไปใช้ 2) ระบบการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย การขออนุมัติ และเตรียมความพร้อมของบุคลากร จัดงบประมาณและวัสดุหลักสูตร บริหารสนับสนุนจัดเตรียมอาคาร สถานที่ ระบบบริหารหลักสูตร โดยดำเนินการตามแผนกิจกรรมการเรียนการสอน เตรียมความพร้อมของผู้สอน ผู้เรียนและการประเมินผลการเรียนรู้ 3) ระบบการประเมินผล ประกอบด้วย การวางแผนการประเมินผลการใช้หลักสูตร

ทั้งการประเมินย่อย การประเมินระบบหลักสูตร ระบบการบริหารและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานข้อมูลตามลำดับ นอกจากนี้ที่กล่าวมา กระบวนการพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง มะม่วงดีที่สาวชะโงก ยังได้ดำเนินการพัฒนาตามหลักการของระบบการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้ตอบคำถามสำคัญในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ที่สัมพันธ์กับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรที่เสนอโดย ไทเลอร์ (Tyler, 1990 อ้างถึงใน นิรมล ศตวุฒิ, 2543, น. 14) ที่ได้เสนอหลักการและเหตุผลในการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า หลักการและเหตุผลของไทเลอร์ (Tyler's rationale) ซึ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรและการสอนจะต้องตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ 1) มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ 2) มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เหล่านั้น 3) จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านั้นให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร และ 4) จะประเมินประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ด้วยกระบวนการดังกล่าวจึงทำให้ชุดการเรียนรู้ผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญในระดับคุณภาพความเหมาะสมระดับมากที่สุด

3) จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ที่กำหนดว่า เพื่อศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ ในด้านผลที่เกิดกับผู้เรียนหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ และสอบถามความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายที่มีต่อการนำชุดการเรียนรู้ไปใช้เพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน ภาคีเครือข่ายมีความเห็นว่าชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก เรื่อง มะม่วงดีที่สาวชะโงก มีคุณค่าต่อนักเรียน ต่อโรงเรียน และต่อชุมชน โดยนักเรียนได้รับความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน จากการลงมือปฏิบัติจริง ชุดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของมะม่วงผู้วิจัยขออภิปรายผล ดังนี้

3.1) คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย พบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนมีคุณลักษณะด้านพุทธิพิสัยสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และคุณลักษณะด้านทักษะพิสัย ที่ประเมินจากทักษะการขยายพันธุ์มะม่วง และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดี ด้านจิตพิสัย โดยพิจารณาจากความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรัก

ความผูกพันกับท้องถิ่นของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้  
อยู่ในระดับมาก จากผลการใช้ชุดการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงผล  
การพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ที่มีผลการประเมินสูงกว่าก่อน  
เรียน ผลการประเมินทักษะซึ่งภาพรวมอยู่ในระดับดี และการ  
ประเมินคุณลักษณะด้านความรู้สึภาคภูมิใจ ความรักความ  
ผูกพันกับท้องถิ่นของนักเรียนที่อยู่ในระดับมากนั้น ทั้งนี้เป็น  
เพราะการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์อภิปัญญา ร่วมกับการเรียนรู้  
โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่อาศัยการกำกับ  
ตนเองในกระบวนการคิดตั้งแต่การเข้าสู่สถานการณ์การคิดจน  
กระทั่งสามารถบรรลุเป้าหมายผ่านกระบวนการที่บุคคลได้  
วางแผน ควบคุม และกำกับพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย  
การสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการ  
แสดงปฏิกิริยาต่อตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ในการ  
วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้  
โดยประยุกต์ใช้แนวคิดประสบการณ์อภิปัญญา ร่วมกับการใช้  
ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้  
6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจความรู้เดิม เป็นขั้นที่  
ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สำรวจความรู้เดิมของตนเองที่  
เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย  
การเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมาย  
ที่เป็นความรู้ใหม่ในเรื่องที่เรียน ขั้นตอนที่ 3 การวางแผน  
ดำเนินงานเพื่อสร้างความรู้ใหม่ เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดกิจกรรม  
ให้ผู้เรียนวางแผน กำหนดภาระงานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ  
เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของความรู้ใหม่ที่ผู้เรียนได้กำหนดไว้  
ขั้นตอนที่ 4 การกำกับและตรวจสอบกระบวนการดำเนินงาน  
ตามแผน เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทำการกำกับและตรวจสอบการ  
ดำเนินกิจกรรมตามภาระงานที่ได้ออกแบบไว้ ขั้นตอนที่ 5 การ  
สรุปองค์ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนทำการสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้  
จากการศึกษาของตนในรูปแบบผังความคิด และขั้นตอนที่  
6 การต่อยอดองค์ความรู้ด้วยการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน  
การเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้  
ในชุมชน เพื่อต่อยอดจากองค์ความรู้ที่ได้ศึกษามา ส่งผลให้  
ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งองค์ความรู้และคุณค่าของแหล่งเรียนรู้ใน  
ชุมชน ขั้นตอนที่ 6 ขึ้นดังกล่าวขับเคลื่อนด้วยประสบการณ์  
อภิปัญญา ซึ่งเป็นประสบการณ์ทางการคิดที่บุคคลสามารถ  
ควบคุมได้ ประสบการณ์นี้มีความสำคัญต่อการกำกับตนเอง  
ในกระบวนการคิดตั้งแต่การเข้าสู่สถานการณ์การคิดจนกระทั่ง  
สามารถบรรลุเป้าหมายหรือเลิกกระทำ เป็นกระบวนการที่

บุคคลได้วางแผน ควบคุม และกำกับพฤติกรรมของตนเอง  
ซึ่งประกอบด้วย การสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และ  
กระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่  
ต้องการ ซึ่ง โรบิน โฟการ์ตี (Robin Fogarty, 1994, p. 3)  
ได้แบ่งประสบการณ์อภิปัญญาเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่  
1) การวางแผน (planning) เป็นการรู้ว่าจะตนเองคิดว่าจะทำงาน  
นั้นอย่างไร ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย จนถึงการปฏิบัติงานจน  
บรรลุเป้าหมาย 2) การกำกับ (monitoring) เป็นการทบทวน  
ความคิดเกี่ยวกับแผนที่วางไว้ว่าเป็นไปได้เพียงใด มีความ  
เหมาะสมของลำดับขั้นตอนเพียงใด และวิธีการที่เลือกใช้เหมาะสม  
เพียงใด และ 3) การประเมิน (evaluating) เป็นการคิด  
เกี่ยวกับการประเมินการวางแผนประเมินการกำกับตรวจสอบ  
และประเมินผลลัพธ์ ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้  
ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น และมีทักษะการปฏิบัติในระดับดี  
สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภลักษณ์ สิ้นธนา (2545 น.139-  
144) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของอภิปัญญากับตัวแปรอื่น 7 ตัว  
กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดยะลา  
534 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่ 1 จำนวน  
339 คน และใช้ภาษาอื่นเป็นภาษาที่ 1 จำนวน 195 คน พบว่า  
อภิปัญญามีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลลัพธ์ทางการเรียน  
ความสามารถในการแก้ปัญหา ความถนัดทางการเรียน ความ  
เชื่อในสมรรถภาพตน เป้าหมายในการเรียนแบบมุ่งเรียนรู้  
และเป้าหมายในการเรียนแบบมุ่งตน และยังสอดคล้องกับ  
การศึกษาของ อวยพร เรืองศรี (2545, น. 58-61) ที่ได้ศึกษา  
ความสัมพันธ์ระหว่างอภิปัญญากับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ  
กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตตลิ่งชัน  
กรุงเทพมหานคร 8 โรงเรียน 375 คน เก็บข้อมูลด้วยการให้  
สิ่งเร้าก่อนแล้วสัมภาษณ์ พบว่า อภิปัญญาทั้งด้านตระหนักรู้  
ด้านยุทธวิธีทางความคิด ด้านการวางแผน และด้านการตรวจสอบ  
ตนเอง มีสหสัมพันธ์พหุคูณกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ  
ทุกด้าน คือ การนิยามปัญหา การรวบรวมข้อมูล การจัดระบบ  
ข้อมูล การตั้งสมมติฐาน การประเมินการสรุปอ้างอิง และ  
อภิปัญญาแต่ละด้านส่งผลทางบวกต่อการคิดอย่างมี  
วิจารณญาณ โดยด้านการตรวจสอบตนเองส่งผลมากที่สุด  
และด้านยุทธวิธีทางความคิด ด้านการตระหนักรู้ และด้านการ  
วางแผนส่งผลน้อยกว่าตามลำดับ

3.2) จากผลการวิจัยที่พบว่าภาคีเครือข่ายมีความ  
เห็นว่าชุดการเรียนรู้นวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบล

สาวชะโงก เรื่อง มะม่วงดีสาวชะโงก มีคุณค่าต่อนักเรียน ต่อโรงเรียน และต่อชุมชน โรงเรียนควรนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างหลากหลายวิธีการ เพื่อสืบสานองค์ความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงกให้คงอยู่ต่อไป ความคิดเห็นของภาคีเครือข่ายดังกล่าว สอดคล้องกับผลที่ได้จากการศึกษาด้านจิตพิสัยที่ทำการประเมินด้านความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก เรื่อง มะม่วงดีที่สาวชะโงกโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และประสบการณ์อภิปัญญาบูรณาการกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งมีผลการแสดงความคิดเห็นในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนรู้สึกดีใจที่มีโอกาสได้เรียนรู้องค์ความรู้เกี่ยวกับมะม่วง และนักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจในผลงาน/ภาระงานต่าง ๆ ที่ได้ลงมือทำผ่านการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชุดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจาก การเรียนรู้ที่เกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มสร้างสรรค์นิยม (Constructivist Theory) หรือการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทฤษฎีดังกล่าว มีหลักการสำคัญอยู่ที่การให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับ ความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยใช้กระบวนการทางปัญญาของตนเอง ผู้เรียนสร้างเสริมความรู้ผ่านกระบวนการทางจิตวิทยาด้วยตนเอง ผู้สอนไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของผู้เรียนได้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้ช่วยผู้เรียนปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาด้วยการจัดสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดภาวะไม่สมดุลขึ้น Piaget เชื่อว่าคนเราทุกคนตั้งแต่เกิดมามีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และโดยธรรมชาติมนุษย์เป็นผู้พร้อมที่จะมีกิจกรรม หรือเริ่มกระทำก่อน โดยที่ Bruner เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อ ผู้เรียนได้ประมวลข้อมูลข่าวสาร จากการที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสำรวจสิ่งแวดล้อม การรับรู้ของมนุษย์ มีความอยากรู้อยากเห็นเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อม และเกิดการเรียนรู้โดยการค้นพบ นักการศึกษาของทฤษฎีกลุ่มสร้างสรรค์นิยมนี้ อธิบายว่าความรู้เป็นสิ่งที่ชั่วคราวมีการเปลี่ยนแปลงได้และการพัฒนาอาศัยสื่อกลางทางสังคม และวัฒนธรรม ส่วนการ

เรียนรู้เป็นกระบวนการที่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง โดยต้องต่อสู้กับความขัดแย้ง ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ที่แตกต่างกับความรู้เดิม ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ใหม่ วิธีการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มสร้างสรรค์นิยม 1) เริ่มที่ผู้เรียนต้องอยากจะทำก่อน อยากจะเรียน อยากจะทำก่อน จึงจะเป็นตัวแรงให้ผู้เรียน ขับเคลื่อนเกิดความรู้สึกในการอยากที่จะเรียน 2) ใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียน เป็นแรงจูงใจภายในให้เกิดการสร้างสร้งความรู้ 3) การเรียนรู้เป็นทีมจะดีกว่าการเรียนรู้นคนเดียว 4) เป็นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ไม่ใช่การสอน 5) นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง และนักเรียนแต่ละคนสร้างความรู้ที่แตกต่างกัน รวมทั้งอาจแตกต่างกับแนวทางของผู้สอน 6) ประสบการณ์เดิมของนักเรียนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างความรู้ใหม่ และนักเรียนแต่ละคนมีความรู้และประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน 7) การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การมีประสบการณ์ตรง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของผู้เรียนมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้ใหม่ 8) ครูมีบทบาทในการจัดบริหารการเรียนรู้ ตั้งคำถามที่ท้าทายความสามารถ กระตุ้น สนับสนุนให้นักเรียนเกิดการสร้างความรู้ และให้ความช่วยเหลือนักเรียนในทุก ๆ ด้าน 9) องค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้คือ การรวบรวมสิ่งที่นักเรียนสร้างขึ้นให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องการสร้างแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความรู้และวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนในกระบวนการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและประสบการณ์อภิปัญญาบูรณาการกับการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ช่วยพัฒนาองค์ประกอบในการเรียนรู้ของนักเรียนทั้ง - ด้าน คือด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) ที่ได้จำแนกการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด เช่น ด้านพุทธิพิสัย เริ่มจากความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมิน นอกจากนี้ยังนำเสนอระดับความสามารถที่มีการปรับปรุงใหม่ตามแนวคิดของ Anderson and Krathwohl (2001) ที่ได้จำแนกออกเป็น การจำ (remembering) การเข้าใจ (understanding) การประยุกต์ใช้ (applying) การวิเคราะห์ (analyzing) การประเมินผล (evaluating) และการสร้างสรรค์ (creating) ด้านจิตพิสัย จำแนกเป็น การรับรู้,

การตอบสนอง, การสร้างค่านิยม, การจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกาย, ทักษะการเคลื่อนไหวอวัยวะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อม ๆ กัน, ทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทาง และทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูด จึงส่งผลให้ภาคีเครือข่ายมีความเห็นว่าชุดการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตำบลสาวชะโงก เรื่อง มะม่วงดีที่สาวชะโงก มีคุณค่าต่อนักเรียน ต่อโรงเรียน และต่อชุมชน

## ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

### ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การนำชุดการเรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลควรมีการดำเนินการดังนี้

1. ผู้สอนจะต้องเตรียมทักษะพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการทบทวนความรู้เดิม ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการจัดการและนำเสนอข้อมูล ทักษะการสรุปข้อมูล และการกำกับตนเองในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความ

พร้อมในการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผู้สอนจะต้องศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ เตรียมเนื้อหา หรือสาระการเรียนรู้ การเตรียมสื่อและประสานแหล่งเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ทั้งนี้ในการประเมินผลการเรียนรู้ควรสอดคล้องภาระงาน ชิ้นงานที่ใช้เครื่องมือประเมินด้วยเกณฑ์แบบรูบริกส์ ควรแจ้งเกณฑ์การประเมินให้นักเรียนรับรู้พร้อม ๆ กับการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ที่มีการวัดทั้งผลการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และควรปลูกฝังคุณลักษณะด้านจิตพิสัย ความรู้สึกภาคภูมิใจ ความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของนักเรียน

### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในวิถีการดำเนินชีวิตด้านอื่น ๆ
2. ควรทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเก็บข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (Time series) เพื่อดูพัฒนาการและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน

## บรรณานุกรม

- ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ. (2558). การศึกษาและพัฒนาแบบการเรียนการสอนโดยใช้ยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญาร่วมกับการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ*. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2558)
- นิรมล ศตวุฒิ. (2543). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2533). *การพัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองธรรม
- ศุภลักษณ์ สินธนา. (2545). *การศึกษาการคิดอภิमानโดยใช้แบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ*. ปริญญาโทการศึกษาศาสตรบัณฑิต (การทดสอบและวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สถาพร ดิยัง. (2550). *การสำรวจพันธุ์และแหล่งปลูกมะม่วงในจังหวัดฉะเชิงเทรา*. เอกสารอัดสำเนา
- อวยพร เรื่องศรี. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดอภิमानกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Anderson, L. W. and Krathwohl, D. R., et al (Eds.) (2001) *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. MA : Allyn & Bacon. Boston, (Pearson Education Group)
- Forgarty, R. (1994). *Teach for Metacognitive Reflection*. Palatine, IL : IRL/SkyLight Training and Publishing, Inc.